

پس از سال‌ها محدودیت، مسیر صادرات طلای سیاه کشورمان بازتر شد

مشتریان نوظهور نفت ایران

انرژی

پس از سال‌ها محدودیت و فشار بی‌سابقه بر صادرات انرژی ایران از سوی ایالات متحده آمریکا، حالا یک تحول مهم در حال شکل‌گیری است. هند، یکی از بزرگ‌ترین مصرف‌کنندگان انرژی جهان، نخستین خرید نفت و فرآورده‌های نفتی خود از ایران را بعد از حدود هفت سال انجام داده است، آن‌هم بدون آنکه با مانع جدی در مسیر پرداخت مواجه شود. این تحول استفاده از این مسیر نفتی نیست، بلکه می‌تواند آغاز یک روند جدید تلقی شود و به معنای بازگشت تدریجی ایران به مدار رسمی تجارت انرژی و شکاف جدی در ساختار تحریم‌ها باشد. در سال‌هایی که تحریم‌ها باشد، آمریکا تلاش داشت صادرات نفت ایران را به حداقل برساند و مسیر بازگشت پول با پیچیدگی‌های فراوان، بهاتر، یا بلوکه شدن منابع مالی شود. حالا اما نشانه‌هایی از تغییر در این معادله دیده می‌شود و اگر تداوم پیدا کند، می‌تواند نه‌تنها مسیر ورود منابع ارزی به کشور را هموارتر کند، بلکه یکی از اصلی‌ترین اهرم‌های تحریمی را بی‌اثر سازد.

چنین سناریویی، در سطح کلان، می‌تواند به عنوان یک شکست راهبردی برای سیاست فشار حداکثری آمریکا تعبیرشود که هدف آن نه فقط کاهش فروش نفت، بلکه قطع کامل دسترسی ایران به درآمدهای حاصل از آن بود.

تحلیل کارشناسان بین‌المللی حاکی است که این تحول می‌تواند در ادامه درآمد نفتی ایران را به شکل قابل توجهی افزایش دهد. با توجه به افزایش قیمت جهانی نفت به بیش از ۱۰۰ دلار در هر بشکه و محدود شدن عرضه از طریق تنگه هرمز، ایران توانسته صادرات خود را نزدیک به سطوح پیش از بحران حفظ کند. ترکیب این فروش با صادرات به چین و حالا هند، می‌تواند صدها

میلیون دلار درآمد صادراتی اضافی برای کشور ایجاد کند، زیرا نفت ایران در شرایط کمبود عرضه با تخفیف کمتر و دسترسی راحت‌تر معامله می‌شود. این جریان درآمدی نه تنها در کوتاه‌مدت برای تأمین نیازهای ارزی کشور اهمیت دارد، بلکه در بلندمدت می‌تواند ثبات بیشتری برای بازار ارز و اقتصاد ایران ایجاد کند. در عین حال پرسش‌های مهمی مطرح است که آیا این اتفاق یک استثنا در شرایط خاص بازار جهانی انرژی است یا نشانه‌ای از تغییر قواعد بازی؟ آیا سایر کشورها نیز به دنبال استفاده از این مسیر خواهند رفت؟ و مهم‌تر از همه، آیا ایران می‌تواند این فرصت را به یک جریان پایدار درآمدی تبدیل کند؟

برای بررسی ابعاد مختلف این موضوع و پاسخ به این پرسش‌ها، «ایران» با کارشناسان حوزه انرژی به گفت‌وگو پرداخته است که در ادامه می‌خوانید.

شکاف در رژیم تحریم

با کنترل تنگه هرمز، مسیری که روزانه میلیون‌ها بشکه نفت از آن عبور می‌کرد، عملاً از دسترس خارج شده است. اگرچه کشورهایی مانند عربستان سعودی و امارات متحده عربی تلاش کرده‌اند بخشی از این کاهش را در مسیرهای جایگزین، از جمله دریای سرخ، جبران کنند، اما این اقدامات تنها به صورت محدود مؤثر بوده است.

بر این اساس، در حال حاضر بازار جهانی با کاهش قابل توجهی در عرضه مواجه است، به‌طوری‌که حتی با احتساب مسیرهای جایگزین و استفاده از ذخایر استراتژیک، همچنان کسری عرضه وجود دارد.

سعید میرترابی، کارشناس انرژی، در گفت‌وگو با «ایران» در این باره توضیح داد: «در چنین شرایطی که بازار جهانی نفت با کاهش عرضه مواجه شده است، بازار نفت به اصطلاح به «بازار فروشنده» تبدیل می‌شود، به این معنا که کشورهای عرضه‌کننده نفت در موقعیت برتری قرار می‌گیرند. در این میان، ایران با وجود مواجهه با

تحریم‌ها، می‌تواند از این وضعیت بهره‌مند شود.»

به گفته این کارشناس، سازوکار بازار در شرایط کمبود عرضه به گونه‌ای عمل می‌کند که حتی محدودیت‌های تحریمی نیز تا حدی نادیده گرفته می‌شود. وی افزود: «ایالات متحده نیز سبکناک‌هایی در این راستا ارسال و اعلام کرده است که تا مقطعی مشخص، خرید نفت ایران با مشکل خاصی مواجه نخواهد بود، البته این اقدام با هدف جلوگیری از تشدید شوک در بازار جهانی نفت صورت می‌گیرد. بنابراین شرایط کنونی فرصت‌هایی برای ایران ایجاد کرده است. از جمله این فرصت‌ها می‌توان به باز صادرات نفت ایران کمک کرد. پیش از این به دلیل تحریم‌ها دسترسی به آن محدود شده بود. همچنین مذاکرات و توافق‌هایی با شرکت‌ها و نفتکش‌های هندی انجام شده که می‌تواند به تسهیل صادرات نفت ایران کمک کند. این روند به‌طور کلی می‌تواند موجب ایجاد شکاف در رژیم تحریم‌ها شود.»

مدیریت قانونی و هدمندتنگه هرمز، کلید بهره‌برداری بلندمدت

میرترابی در ادامه به نحوه مدیریت تنگه هرمز اشاره کرد و گفت: «اگر ایران بتواند کنترل این گذرگاه راهبردی را در بلندمدت در دست بگیرد، امکان بهره‌برداری بلندمدت از این موقعیت فراهم خواهد شد.» وی تأکید کرد: «این مدیریت باید با تکیه بر مبانی حقوقی و با در نظر گرفتن این واقعیت انجام شود که بخش قابل توجهی از مسیر عبور قشته‌ها از آب‌های سرزمینی ایران می‌گذرد. در چنین چهارچوبی، می‌توان سازوکارهایی مانند دریافت حق ترانزیت و حق عبور و مرور را تعریف و اجرا کرد.» به گفته این کارشناس، اگر ایران بتواند این رویکرد را به یک رویه تبدیل کرده و همزمان توافقی‌هایی با کشورهای مصرف‌کننده برای خرید نفت خود منعقد کند، حتی در دوره پس از بحران نیز امکان

ایرانIran Newspaper

بهره‌گیری از این سازوکار وجود خواهد داشت. چنین روندی می‌تواند به عنوان یک ابزار مؤثر در مقابله با تحریم‌ها عمل کند، هرچند تحقق کامل آن به تحولات در روابط ایران با آمریکا و کشورهای غربی نیز وابسته است.»

ضرورت رویکرد متعادل و غیرتنش‌زا در تعامل با شرکای تجاری

میرترابی درباره میزان درآمدهای احتمالی از محل حق عبور بیان کرد: «برخی برآوردها در این زمینه اگراقاق آمیز است. در رويه‌های متعارف بین‌المللی، کشورها در ازای ارائه خدماتی مانند ایمنی دریاوردی، حفاظت زیست‌محیطی و خدمات پشتیبانی، مبالغی دریافت می‌کنند که معمولاً از چند ده هزار دلار تا حداکثر ۱۰۰ هزار دلار متغیر است. این مبالغ می‌تواند براساس عواملی مانند تناژ کشتی یا حجم محموله تعیین شود. البته در شرایط اضطراری و جنگی، ممکن است کشورها برای عبور محموله‌های خود هزینه‌های بیشتری پرداخت کنند، اما برای تبدیل این روند به یک رویه پایدار، لازم است ایران با اتخاذ رویکردی حساب‌شده عمل کند تا از ایجاد واکنش منفی در میان کشورهای مصرف‌کننده جلوگیری شود.» این کارشناس انرژی تأکید کرد: «طرف‌های مقابل به اهمیت و موقعیت راهبردی تنگه هرمز واقف هستند، اما در عین حال ضروری است ایران نیز چهارچوبی در پیش بگیرد تا ضمن حفظ منافع ملی، از همراهی و همکاری شرکای تجاری خود نیز بهره‌مند شود.»

تهدیدات و فرصت‌های افزایش قیمت نفت

میرترابی اظهار کرد: «اکنون زمان مناسبی است که ایران نشان دهد رویکردش مبتنی بر فشارهای غیرمنطقی به کشورهای مصرف‌کننده نیست، به گفته او، «بازار نفت و سایر فرآورده‌های مهمی که از این مسیر عبور می‌کنند، نیازمند ثبات و پیش‌بینی‌پذیری هستند و هرگونه رفتار دیگری می‌تواند تبعات منفی

اگر ایران بتواند کنترل این گذرگاه راهبردی را به صورت قانونی، هدمقصد و با رویکردی غیرتنش‌زا اعمال کند، امکان بهره‌برداری بلندمدت از این موقعیت فراهم خواهد شد

به همراه داشته باشد.» او با اشاره به احتمال افزایش شدید قیمت نفت، افزود: «اگر قیمت‌ها به سطوحی مانند ۱۵۰ تا ۲۰۰ دلار در هر بشکه برسد، این به معنای سود دائمی برای تولیدکنندگان، نخواهد بود. بر اساس تجربیات تاریخی، افزایش بیش از حد قیمت نفت می‌تواند منجر به رکود در اقتصاد جهانی شود. در چنین شرایطی، تقاضا برای انرژی کاهش یافته و کشورهای مصرف‌کننده به سمت استفاده از منابع جایگزین انرژی حرکت می‌کنند.»

به گفته این کارشناس، «چنین روندی حتی می‌تواند اثر کمبود عرضه فعلی را که حدود ۱۰میلیون بشکه در روز برآورد می‌شود تا حد زیادی خنثی کند. به عبارت دیگر، افزایش شدید قیمت‌ها ممکن است در نهایت به کاهش تقاضا و از بین رفتن مزیت فعلی عرضه‌کنندگان منجر شود.»

میرترابی تأکید کرد: «این وضعیت ماهیتی «دو لبه» دارد، به این معنا که در کنار فرصت‌ها، تهدیدهایی نیز به همراه دارد.»

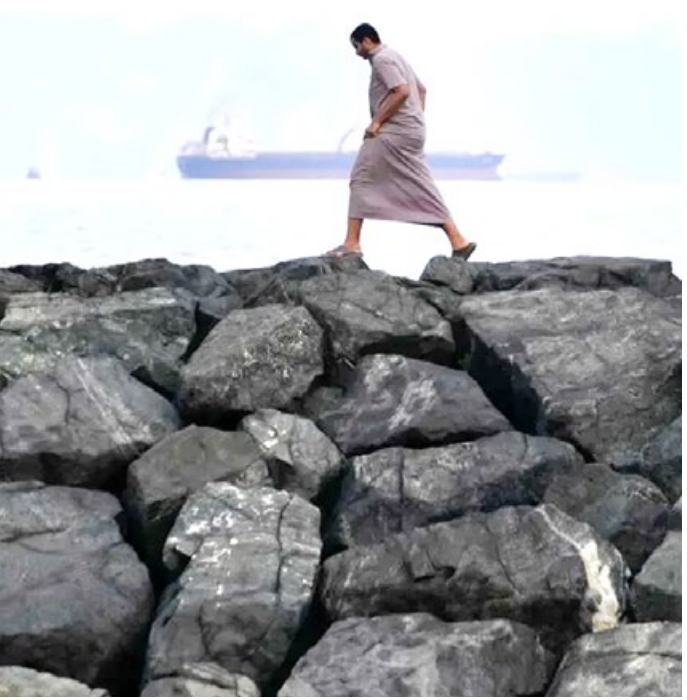
مدیریت توزیع، کالاها به اندازه کافی در دسترس مردم قرار گیرد تا مشکلی برای مصرف‌کنندگان ایجاد نشود.» وی با اشاره به روندهای جهانی قیمت‌ها تصریح کرد: «تغییرات قیمتی تنها مختص ایران نیست و در بسیاری از کشورهای منطقه و جهان نیز سه‌ساله نوساناتی در قیمت کالاها مشاهده می‌شود؛ حتی در کشورهایی که نرخ تورم بسیار پایینی دارند نیز در برخی سال‌ها افزایش قیمت رخ می‌دهد.»

بازار مواد غذایی بدون کمبود و افزایش غیرعادی قیمت

رئیس اتحادیه بنکداران مواد غذایی نیز در این راستا به «ایران» گفت: «خوشبختانه سه‌سال گذشته به دلیل تقارن ماه رمضان با ایام عید نوروز میزان ذخایر کالا نسبت به سال‌های گذشته سه برابر شده بود زیرا برای این دو مناسبت حجم زیادی کالا وارد شده بود. از سوی دیگر در ستاد تنظیم بازار کشوری نیز با توجه به شرایط این موضوع پیش‌بینی شده و هماهنگی‌های لازم نیز صورت گرفته است.»

رضا کنگری اظهار کرد: «با توجه به شرایط جنگی و جنگ ۱۲ روزه ای که پشت سر گذاشته‌ایم، آزمون و خطاهای حوزه لجستیک، سوخت و زنجیره تأمین در همان دوره برطرف شد و کالاها از بنادر به صورت انبوه ترخیص و وارد شبکه توزیع شده است. در حال حاضر نیز این روند ادامه دارد و زنجیره تأمین در کنار زنجیره توزیع قرار گرفته و کالاها به صورت روال عادی در بازار جریان دارند. به گفته او هیچ مشکل خاصی در تأمین و توزیع کالاهای اساسی، به‌ویژه اقلام مرتبط با معیشت مردم، وجود ندارد.»

وی تأکید کرد: «معمولاً هر سال بعد از عید با توجه به افزایش حقوق و مزایا و سایر هزینه‌ها، یک روند طبیعی افزایش قیمت در بازار نیز رخ می‌دهد. اما امسال تا این لحظه افزایش قابل توجهی در کالاها مشاهده نشده

آن به تثبیت بازار ارز، تأمین واردات و مقاومت بیشتر اقتصاد در برابر نوسانات کمک می‌کند.

کریم کبییری، کارشناس نفت، در گفت‌وگو با «ایران» با اشاره به وضعیت پیش از بروز تنش‌های اخیر اظهار کرد: «پیش از این، ایران عملاً با نوعی تحریم داخلی در حوزه نفت مواجه بود زیرا از ظرفیت‌ها و قدرت آشکار خود، به‌ویژه در تنگه هرمز، بهره‌برداری کامل نمی‌کرد.

این در حالی است که براساس قوانین بین‌المللی، ایران دارای حاکمیت قطعی و بلامنازع بر این گذرگاه راهبردی است.» این کارشناس نفت افزود: «شرایط جنگی اخیر، این فرصت را فراهم کرد تا ایران به حقوق و جایگاه واقعی خود در منطقه واقف شده و از این ظرفیت به صورت عملی استفاده کند.» به گفته وی، اقدام ایران در اعمال کنترل بر تنگه هرمز، موجب شد بسیاری از کشورهایی که پیش از خود را تابع سیاست‌های ایالات متحده می‌دانستند، به این درک برسند که امکان ایستادگی در برابر این فشارها و اتخاذ تصمیمات مستقل وجود دارد.» کبییری با اشاره به تغییر الگوی مشتریان نفت ایران تصریح کرد: «در گذشته، چین خریدار اصلی نفت ایران بود، اما اکنون کشورهای دیگری نیز به این جمع اضافه شده‌اند. از جمله این کشورها می‌توان به هند و برخی شرکت‌های بین‌المللی اشاره کرد و این امیدواری در ایران تثبیت شده است.»

است. آن نیز به علت این است که فراوانی عرضه و پایین بودن تقاضا موجب شده رقابت تنگاتنگی بین توزیع‌کنندگان ایجاد شود و همین امر باعث شده افزایش قیمت‌های معمول سال جدید هنوز اعمال نشود.» کنگری تصریح کرد: «بخش قابل توجهی از کالاهای موجود در بازار، مربوط به سال گذشته است و همچنان به صورت انبوه در انبارها نگهداری می‌شود. بنابراین هنوز کالاها با قیمت جدید وارد بازار نشده است.»

وی افزود: «در حدود یک ماه اخیر که جنگ آغاز شده، سه تیم در اتحادیه بنکداران تشکیل شده که بدون تعطیلی به صورت میدانی تنظیم بازار را رصد می‌کنند و خوشبختانه تاکنون هیچ کمبود کالا یا افزایش غیرعادی قیمت مشاهده نشده است.» کنگری عنوان کرد: «در این شرایط برخی واحدهای صنفی نیز عملکرد قابل توجیهی داشته‌اند و کالا را طبق فاکتور و تقریباً به قیمت خرید عرضه می‌کنند. بنابراین به‌طور کلی هیچ نگرانی در زمینه مواد غذایی مرتبط با معیشت مردم وجود ندارد و با وجود حمله به بنادر بازار همچنان روند عادی خود را طی می‌کند و تاکنون افزایش قابل توجه قیمت نیز مشاهده نشده است.» وی در پاسخ به پرسش درباره امکان کمبود یا گرانی کالاهای وارداتی اظهار کرد: «ذخایر بسیار خوبی در این زمینه در کشور وجود دارد. به طوری که نه تنها سه برابر سال‌های گذشته است که اعلام کرده‌ایم بلکه وزارت جهاد کشاورزی نیز هوشمندانه عمل کرده و ذخایر قابل توجهی تأمین شده است که هنوز حتی از این ذخایر استفاده نشده؛ زیرا بازار خود بیش از اندازه ذخیره کالای اساسی داشته است.» کنگری تأکید کرد: «اخیراً حدود یک میلیون تن از کالاهای اساسی وارد و ترخیص شده و اکنون در کف بازار موجود است. در حوزه کالاهای اساسی مانند برنج، روغن و حبوبات نسبت به مدت زمان مشابه سال گذشته ذخایر

نیز به جمع خریداران نفت ایران بیبوندند.»

وی این روند را به عنوان «شکسته شدن یک سد مهم» در برابر صادرات نفت ایران توصیف کرد و افزود: «اگر این مسیر ادامه پیدا کند، کشورهای مختلف می‌توانند با کنار گذاشتن محدودیت‌های گذشته، از ظرفیت‌های انرژی ایران بهره‌مند شوند.»

ضرورت مدیریت اقتصاد انرژی ایران

کبییری در بخش دیگری از سخنان خود به موضوع قیمت نفت اشاره کرد و گفت: «هنوز قیمت جهانی نفت به سطح واقعی خود نرسیده و در سال‌های گذشته نوعی «ارزان‌فروشی» در بازار جهانی رخ داده است. تداوم شرایط فعلی می‌تواند به اصلاح این روند و تثبیت قیمت واقعی نفت منجر شود.» او تأکید کرد: «در چنین شرایطی، ایران این فرصت را خواهد داشت که به دست یابد و علاوه بر آن، در آینده نزدیک از طریق توسعه صنایع پایین‌دستی و پتروشیمی نیز درآمدهای قابل توجهی کسب کند.» این کارشناس نفت در پایان گفت: «تحولات اخیر، در صورت مدیریت صحیح، می‌تواند نقطه عطفی برای اقتصاد انرژی ایران باشد، به‌ویژه اگر این کشور بتواند از فرصت ایجادشده برای تثبیت جایگاه خود در بازار جهانی و افزایش پایدار درآمدهای نفتی بهره‌برداری کند.»

توزیع بخشی مسیرهای واردات کالا

سرپرست دفتر بازرگانی داخلی و تنظیم بازار معاونت توسعه بازرگانی وزارت جهاد کشاورزی نیز در گفت‌وگو با خبرنگار «ایران» عنوان کرد: «ما خوشبختانه، تنوع خوبی به واردات کالاهای خود، اعم از زمینی، ریلی و دریایی داده‌ایم. از همین رو این تنوع بخشی در واردات و همچنین انتقال بخش قابل توجهی از کالاها به داخل سرزمین، از بنادر به انبارها، اطمینان بخش است.» مجید حسینی مقدم افزود: «سهیم هیچ بندر خاصی آن قدر بالا نیست که در صورت بروز مشکل بتواند اختلال جدی در روند تأمین کالا ایجاد کند زیرا این اقدامات حمایتی و لجستیکی بیش از دو ماه است که به‌طور مستمر در حال انجام است.»

وی تأکید کرد: «وزارت جهاد کشاورزی ذخایر خوبی در زمینه کالاهای اساسی دارد که هنوز مورد استفاده قرار نگرفته‌اند. بنابراین مردم نباید نگران تأمین مایحتاج خود باشند زیرا ذخایر موجود، کفاف حداقل دو تا سه ماه آینده را به راحتی تأمین می‌کند.» حسینی مقدم با اشاره به بارش‌های اخیر وضعیت تولیدات کشاورزی در فصل بهار را مطلوب دانست و اظهار داشت: «کشت بهاره، تولید محصولات بهاره و همچنین برداشت محصولات، همگی به خوبی در حال انجام است و از این بابت نیز هیچ نگرانی وجود ندارد.»

وضعیت بازار کالاهای اساسی بعد از حمله به بنادر عادی است

ورود یک میلیون تن کالای اساسی به بازار

گزارش

با وجود انتشار اخباری درباره آسیب‌دیدگی برخی بنادر ارزیابی دستگاه‌های مسئول و

فعلان زنجیره تأمین نشان می‌دهد که بازار کشور در وضعیت باثباتی قرار دارد زیرا یکی از اقدامات مهم در این زمینه تنوع بخشی به مسیرهای واردات، انتقال بخش قابل توجهی از کالاها از بنادر به انبارها و تداوم ترخیص گسترده محموله‌ها موجب شده وابستگی به یک مسیر یا بندر خاص کاهش پیدا کند. از سوی دیگر ذخایر راهبردی کالاهای اساسی در کشور نسبت به سال‌های گذشته تا سه برابر افزایش یافته و حتی بخشی از این ذخایر هنوز مورد استفاده قرار نگرفته است. در همین رابطه رئیس اتاق اصناف تهران در

گفت‌وگو با «ایران» عنوان کرد: «هر چند بنادر

از مسیرهای اصلی ورود کالا به کشور محسوب می‌شوند و بروز چنین اتفاقاتی می‌تواند نگرانی‌هایی ایجاد کند، اما تدابیر لازم برای مدیریت شرایط اندیشیده شده است.» حمیدرضا رستگار افزود: «با توجه به تجربه جنگ ۱۲ روزه و تجربه سال‌های گذشته به ویژه در دوران تحریم‌ها، مسیرها و روش‌های مختلفی برای تأمین کالا در نظر گرفته شده است و کشور پیش‌تر نیز با محدودیت‌هایی مواجه بوده و برای آنها راهکارهایی پیدا کرده

است. به طوری که تأمین کالاهای اساسی مردم خارج از توان مدیریت کشور نیست و احتمال بروز مشکل گسترده در این زمینه بسیار کم است.» وی اظهار کرد: «برای کالاهای ضروری برنامه‌ریزی‌های لازم انجام شده تا روند تأمین و توزیع آنها بدون اختلال ادامه پیدا کند و بازار